

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ İZLEDİKLERİ ÇİZGİ FİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME: CAILLOU VE SÜNGER BOB ÖRNEĞİ

An Assessment on Cartoons Which are Watched
by Preschoolers: The Sample of Caillou and
Sponge Bob

Derya HAMARAT*

Sonnur IŞITAN**

Ayça ÖZCAN***

Hafize KARAŞAHİN****

Özet: Bu çalışma, 4-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının en çok hangi çizgi filmleri izlediklerini ve bu çizgi filmlerin içeriklerinin belirtilen yaş dönemindeki çocukların gelişimleri açısından uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak için görüşme formu ve kontrol listesi uygulanmıştır. Verilerin analizi için SPSS 12.0 programında (Statistical Package for Social Sciences) yapılmıştır. Yapılan görüşmelere göre çocuklar tarafından en çok izlenen çizgi filmler Caillou ve Sünger Bob olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda; incelenen çizgi filmlerin içerik analizi doğrultusunda Caillou çizgi filminin Sünger Bob göre çocukların yaşantısına daha uygun olduğu ve gelişimlerine daha fazla katkı sağladığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, Çizgi film, Kitle İletişim Araçları.

Abstract: This research was done to identify the cartoons that (4-6 year-old) preschool children watched most and whether these cartoons were appropriate for those age group or not. Previous research content analysis method has used. In order to gather data, interviewing forms and control list/checklist were used. All data were analyzed by SPSS 12.0 program. According to meetings done for this research, cartoons named Caillou and Sponge Bob were stated as the most watched cartoons by children. As a result,

* Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D Yüksek Lisans Öğrencisi

** Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

*** Okul Öncesi Öğretmeni, Balıkesir/Bigadiç İskele İlkokulu

**** Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği A.B.D Yüksek Lisans Öğrencisi

the cartoon Caillou was determined more appropriate and contributing to children's developments than Sponge Bob cartoon on terms of contents of cartoons considering children's livings.

Key Words: Preschool Education, Cartoon, The Mass Media Tools.

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocukları günümüzde pek çok çevresel uyarana maruz kalmaktadır. Okul öncesi çağa yönelik olarak çeşitli TV kanalları, çocuk programları, çizgi filmler, DVD'ler, internet kaynakları bulunmaktadır. Çocuklar TV izlemeyi çok fazla tercih etmektedirler. Çocuklar TV izlerken eğlenmenin yanı sıra dünyayı anlamak ve tanımak için de izlerler (Ünal ve Durualp, 2012).

Rideout, Vandewater ve Wartella (2003) okul öncesi (0-6 yaş) yaş grubu çocuklarla yaptıkları çalışmada hemen hemen tüm çocukların evinde TV setinin olduğunu (%99.0), yarısının (%50.0) evde üç veya daha fazla TV'ye sahip olduklarını saptamışlardır. Özellikle okul öncesi çağda (4-6 yaş) çocukların günde yaklaşık iki saat ve daha fazla TV izlediklerini belirtmişlerdir. TV izleme konusunda kız ve erkek çocuklar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Okul öncesi dönemdeki çocukların hayal dünyaları oldukça gelişmiştir. Bu dönemde tükenmeyen enerjileri, güçlü olma merakları bulunmaktadır ancak gerçekleri değerlendirme yetenekleri sınırlıdır. Çocukların gelişimsel özelliklerinden dolayı onları etkileyebilecek türden çeşitli çizgi filmler geliştirilmiştir (Ünver, 2002). Aral, Ceylan ve Bıçakçı (2011) 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada erkek çocukların boş zamanlarında en fazla TV izlediklerini (%50.3), kız çocuklarının ise ikinci sırada (%49.4) boş zaman etkinliği olarak tercih ettiklerini bulmuşlardır. Kız çocuklarının % 30.6'sının, erkek çocukların %31.7'sinin çizgi film izlediklerini bulmuşlardır.

Çizgi filmlerin okul öncesi dönem çocukları üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etkisi bulunmaktadır. Bu etkiler çizgi filmlerin içeriklerinin olumlu olup olmamasıyla ilişkilidir. Televizyonun bu dönemde çok fazla izlenmesi çocuğun gelişiminde birtakım olumsuzluklara neden olabilmektedir. Bu dönemde çocuklar herhangi bir çizgi filmde gördüğü bir hareket veya olayı olduğu gibi yapmaya çalışabilir (Tümkan, 2007).

Yaşar ve Paksoy (2011) yaptıkları çalışmada, okul öncesi beş yaş grubu çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi araştırılmışlardır. Buna göre çocuklara biri saldırgan içerikli, biri eğitici içerikli olmak üzere iki

adet çizgi film izletilerek, çocukların oyun davranışları gözlenmiştir. Araştırma sonucunda, saldırgan içerikli çizgi film öğelerini çocukların oyunlarının başlangıç aşamasında daha çok kullandıkları, sonrasında pek kullanmadıkları saptanmıştır. Gözlenen olumsuz davranışların oyun sırasındaki rolleri canlandırırken gözlendiği, oyun bitiminde olumsuz davranışların da ortadan kalktığı görülmüştür. Ayrıca saldırgan içerikli çizgi film izlendikten sonra sergilenen olumsuz davranışların süreklilik göstermedikleri gözlenmiştir. Eğitici içerikli çizgi filmin izlenmesinden sonra ise çocukların oyunlarında çizgi filme ait unsurların gözlenmediği ancak daha sakin nitelikteki oyunlara yöneldikleri saptanmıştır.

Lillard ve Peterson (2011) dört yaş grubundaki çocuklarla yaptıkları çalışmada televizyonun çocukların yürütücü işlevleri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu bulmuşlardır. Amerikan Pediatri Akademisi (1999), iki yaşın altındaki çocukların televizyon izlememelerini, daha büyük çocukların ise günde 1-2 saat televizyon izlemelerini, ebeveynlerin de çocukların izledikleri programları denetlemelerini önermiştir (Akt; Rideout, Vandewater ve Wartella 2003).

Çocuklar izledikleri çizgi filmlerdeki karakterleri rol model olarak benimsemektedirler (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011). Alan yazına bakıldığında çizgi filmlerin çocukların şiddet ve saldırganlık gibi olumsuz davranışları üzerinde etkili olduğunu savunan çalışmalar bulunmaktadır (Peters ve Blumberg, 2002; Coyne ve Whitehead, 2008). Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri düşünüldüğünde izledikleri çizgi filmlerin içerikleri araştırmaya değer bir konudur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, 4-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının yoğunlukla izledikleri çizgi filmlerin içeriklerinin okul öncesi çocukların gelişimleri açısından uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırmada, çocukların hangi çizgi filmleri izlediklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar çocuklarla yüz yüze görüşerek çocuklardan hangi çizgi filmleri izlediği öğrenilmiş ve görüşme formuna kaydedilmiştir. Bunun için Balıkesir il merkezinde anaokuluna devam eden orta sosyo-ekonomik düzeyde 36-72 aylık 60 çocukla görüşülmüştür. Çocukların sevdikleri yaklaşık 26 çizgi film tespit edilmiştir. Buna göre çocukların sevdikleri üç çizgi film Caillou, Pepe ve Sünger Bob olduğu saptanmıştır. Akman, Yagan, Ozer, Kaya, Zorlu, ve Sahillioglu (2011) ve Oruç, Tecim ve Özyürek (2011) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocukların en çok izledikleri çizgi filmin Caillou olduğunu belirtmişlerdir. Chen (2009) Sünger Bob'un özellikle ilkököl çocukları

tarafından çok fazla rağbet gördüğünü belirtmiştir. Pepe içerik olarak daha farklı olduğundan Caillou ve Sünger Bob incelenmek üzere seçilmiştir.

Şekil 1: Okul öncesi dönem çocukların en çok izledikleri çizgi filmler

En çok izlenen çizgi filmler	Görüşmeye katılan çocuklar n=60	
	f	%
Caillou	34	56,7
Sünger Bob	10	16,7
Pepe	13	21,7

Her çocuk bu soruya birden fazla çizgi film ismi söylemiştir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki ana soruya cevap aranmıştır:

- Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin içeriği gelişimsel açıdan uygun mudur?

Yukarıdaki ana problem sorusu dâhilinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinin konu plan özellikleri çocukların gelişimleri açısından uygun mudur?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinde işlenen mesajlar nelerdir?
3. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinde bulunan değerler nelerdir?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinde kültürel ve ideolojik öğeler yer almakta mıdır?
5. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerindeki karakterlerin yüz ifadeleri belirgin midir?
6. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinde senarist ve uyarlayan adı bulunmakta mıdır?
7. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinde uzman desteği var mıdır?
8. Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri Caillou ve Sünger Bob çizgi filmlerinin dil ve üslup özellikleri çocukların gelişimleri açısından uygun mudur?

YÖNTEM

Araştırmada içerik analizi yapılmıştır. “İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılıdır... İçerik analizi genellikle diğer yöntemlerle birlikte kullanılır. Özellikle gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde kullanılır... Araştırmacı araştırmaya başlamadan önce kategorileri belirler. Araştırmacı toplanan betimsel bilgilerle konuya aşına hale gelir ve analizler devam ederken kategoriler ortaya çıkar” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010;269-270).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma kapsamında incelenen çizgi filmlerin evreni Caillou 239 bölüm, Sünger Bob 187 bölüm olarak tespit edilmiştir. Araştırmacılar tarafından evrenden random yöntemiyle çizgi filmlerin %20’si belirlenmiştir. Caillou çizgi filminden 50, Sünger Bob çizgi filminden 40 bölüm çalışmanın örneklemi oluşturmuştur.

Veri Toplanması

Araştırmacılar tarafından hazırlanan kontrol listesi ile çizgi filmlerin içerik analizi yapılmıştır. Hazırlanan kontrol listesinde çizgi filmdeki karakterler, konu plan özellikleri, işlenen mesajlar, değerler, kültürel ve ideolojik öğeler, karakterlerin yüz ifadeleri ve kıyafetleri, senarist ve uyarlayan adı, uzman incelemesi ve dil –üslup özellikleri yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde toplanan verilerin analizi için SPSS 12.0 programında (Statistical Package for Social Sciences) değerlendirilmiştir. Çizgi filmlerin içeriklerinin incelendiği kontrol listesinde yer alan konu plan özellikleri, işlenen mesajlar, değerler, kültürel ve ideolojik öğeler, karakterlerin yüz ifadeleri, senarist ve uyarlayan adı, uzman incelemesi ve dil üslup özelliklerinin sayısı ve yüzdeleri analiz edilmiştir.

Gözlemciler Arası Güvenirlilik Çalışması:

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, izlenen çizgi filmler için gözlemciler arası güvenilirlik çalışması yapılmıştır. “Uygulayıcılar arası (Interrater) güvenilirliği tek bir formun iki uygulayıcı tarafından uygulanması ve aralarındaki korelasyona bakılması ile ölçülür. Ölçek kategorik bir ölçüm yapıyorsa (evet/hayır gibi) iki araştırmacının uygulamasında ne kadar uyum olduğuna bakılır. Aralarındaki uyum (örn. %82) rapor edilir” (Aktürk ve Acemoğlu, 2012).

"P (Uzlaşma Yüzdesi) = [Na (Görüş Birliği) / Na (Görüş Birliği) + Nd (Görüş Ayrılığı)] X 100 (Türnüklü, 2000) formülü yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu hesaplama sonucunda P = % 92,0 değeri bulunmuş ve araştırma güvenilir olarak varsayılmıştır.

BULGULAR

Şekil 2: Araştırma Kapsamında İncelenen Çizgi Filmlerde Bulunan Karakterler

Sünger Bob		Caillou	
<i>Sünger Bob Kare Pantolon</i>	Dizinin esas karakteridir. Süngerdir.	<i>Caillou</i>	Dizinin esas karakteridir. 4 yaşında, saçsız erkek çocuktur.
<i>Salyangoz Gary</i>	Sünger Bob'un evcil hayvanı salyangozdur.	<i>Doris</i>	Caillou'nun annesi. Sekreterlik yapar.
<i>Deniz Yıldızı Patrick</i>	Denizyıldızıdır. Sünger Bob'un en iyi arkadaşıdır.	<i>Boris</i>	Caillou'nun babası. Tamir işlerinde çok yetenekli olduğu söylenemez.
<i>Ahtapot Squidward</i>	Bir ahtaptottur ve Sünger Bob'un kapı komşusudur.	<i>Rosie</i>	Caillou'nun kız kardeşi. Caillou'dan 2 yaş küçüktür. Saçları turuncudur.
<i>Sandy Cheeks</i>	Texas'lı bir sincaptır ve Sünger Bob'un arkadaşıdır.	<i>Büyük anne</i>	Boris'in annesi ve Caillou'nun babaannesi. Caillou'nun sorunlarına yaratıcı çözümler üretir.
<i>Eugene H. Krabs</i>	Yengeç Krusty restoranının sahibi yengeçtir. Parayı sever. Genellikle "Bay Yengeç" diye çağrılır.	<i>Büyük baba</i>	Boris'in babası ve Caillou'nun dedesi. Caillou'yu gezmeye götürür ve onunla ilgilenir.
<i>Pearl Krabs</i>	Bay Yengeç'in balina kızıdır.	<i>Gilbert</i>	Caillou'nun çok değerli kedisidir.
<i>Sheldon J. Plankton</i>	Chum Bucket restoranının sahibidir. Yengeç-Burgerin formülünün çalınmasını istiyor. Ayrıca karısı bir bilgisayarlıdır.		

Sünger Bob çizgi filmindeki karakterler nesne ve hayvanlardır. Caillou'daki karakterler insan ve evcil hayvandır. Sünger Bob, kurgusal, Caillou ise gerçekçi bir yapıya sahiptir.

Karakterlerin Kıyafetleri:

Araştırma kapsamında incelenen Caillou çizgi filmde ana karakter olan Caillou'nun sarı tişört, mavi şort, kırmızı ayakkabı genelde giydiği kıyafetler arasında yer alır. Bunların dışında Caillou pijama, mayo, mont, kırmızı şapka, mavi tişört, sandalet, bere, eldiven, atkı yeşil pantolon gibi kıyafetler de giydiği gözlenmiştir.

Sünger Bob çizgi filminde ana karakter olan Sünger Bob beyaz gömlek, kahverengi şort, kırmızı kravat, siyah ayakkabı ve beyaz çorap genelde giydiği kıyafetler arasındadır. Bunların dışında Sünger Bob uyurken giydiği iç çamaşırı, dans kıyafeti, bando kıyafeti, garson kıyafeti, mavi şort, lacivert yelek, siyah şapka gibi kıyafetler giydiği gözlenmiştir. Sünger Bob'da cinsiyet tam olarak belirgin değildir (Conrad, 2009). İncelenen çizgi filmlerde bulunan karakterlerin yüz ifadeleri belirgin olduğu görülmektedir.

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerin Konu-Plan Dağılımı

	Caillou (n=50)				Sünger Bob (n=40)			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
Konu Plan Özellikleri	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%
1-Çocuğun yaşantısına uygun olma	48	96.0	2	4.0	12	30.0	28	70.0
2-Çocuğun yaşına uygun olma	50	100.0	0	0.0	29	72.5	11	27.5
3-Çocuğun gelişimine katkı sağlama	47	94.0	3	6.0	11	27.5	29	72.5
4-Çizgi filmin planının tutarlı olması	49	98.0	1	2.0	36	90.0	4	10.0
5-Olay örgüsünün tutarlı olması	50	100.0	0	0.0	36	90.0	4	10.0

Araştırma kapsamında çizgi filmlerin konu plan özelliği Tablo.1'de gösterilmektedir. Verilere göre çizgi filmin çocuğun yaşantısına uygun olma Caillou'da %96,0 Sünger Bob'da %30,0, yaşına uygun olma Caillou'da %100,0, Sünger Bob'da %72,5, çocuğun gelişimine katkı sağlaması Caillou %94,0 Sünger Bob'da %27,5, planının tutarlı olması Caillou'da %98,0 Sünger Bob'da %90,0, olay örgüsünün tutarlı olması Caillou'da %100,0, Sünger Bob'da %90,0 dır.

Tablo 2: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerde Verilen Mesajların Dağılımı

Mesajlar	Caillou		Sünger Bob	
	(f)	%	(f)	%
Olumlu	45	90.0	17	42.5
Olumsuz	1	2.0	16	40.0
Yok	4	8.0	7	17.5
TOPLAM	50	100.0	40	100.0

Tablo.2'de Caillou çizgi filminin içerdiği mesajlar incelendiğinde %90,0 olumlu,%2,0 olumsuz mesaj bulunmakta ve çizgi filmin %8,0'ı hiçbir mesaj içermemektedir. Sünger Bob'da ise olumlu mesajlar % 42,5, olumsuz mesajlar %40,0 oranında bulunmakta ve çizgi filmin %17,5 'inde hiçbir mesaj yer almaktadır. Olumlu ve olumlu mesajlara için örnek olarak; Caillou'nun'nun "

büyük babanın arkadaşı” adlı bölümünde büyüklere saygı, “Caillou’nun spor günü” adlı bölümde kendine güven duyma, “Caillou’nun keki” adlı bölümde paylaşma ve yardımlaşma, “Saklanbaç” adlı bölümünde anlayışlı olma, kardeşiyle iyi geçinme, paylaşma gibi olumlu mesajlar yer alırken; Sünger Bob’un “turşu” adlı bölümünde haklı olanların kazanması, “Yeni Squidward” adlı bölümünde yardımseverlik, temiz olmak ve dostluk gibi olumlu mesajlar yer almaktadır. Olumsuz mesaj olarak ise Caillou’nun “Caillou’nun müzik kutusu” adlı bölümde kardeşiyle kavga etme ve tek başına oyun oynama gibi olumsuz mesajlar bulunurken; Sünger Bob’un “küfürbaz” adlı bölümünde küfür etme, arkadaşlarını şikâyet etme, “Güçlü Sünger” adlı bölümünde yalan söyleme, kavga etme, olmayan bir şeyi olmuş gibi gösterme, “Korkak cesurlar” adlı bölümünde korkularına yenik düşme, “Squidward’un dönüşü” adlı bölümde ise kendini olduğundan farklı gösterme gibi olumsuz mesajlar yer almaktadır.

Tablo 3: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerde Bulunan Değerlerin Dağılımı

Değerler	Caillou (n=50)				Sünger Bob (n=40)			
	Var		Yok		Var		Yok	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%
1. Toplumsal Değerler	18	36.0	32	64.0	11	27.5	29	72.5
2. Bireysel Değerler	36	72.0	14	28.0	28	70.0	12	30.0
3. Ailevi Değerler	8	16.0	42	84.0	0	.0	40	100.0
4. Diğer Değerler	0	.0	50	100.0	0	.0	40	100.0

Tablo 3’te Caillou çizgi filminde %36.0 toplumsal , %72.0 bireysel, %16.0 ailevi değer bulunmaktadır. Sünger Bob’da ise %27.5 oranında toplumsal, % 70.0 bireysel değer olduğu görülmektedir. Toplumsal değer olarak; Caillou’nun “Caillou Antartika” adlı bölümünde başkalarından özür dileme, “Gökyüzünde Bir Ev” adlı bölümünde komşuluk ilişkileri ve onları ziyaret etme, “Çilek Lekesi” adlı bölümünde çevredeki tanıdıklarımıza yardımcı olma gibi değerler yer alırken; Sünger Bob’un “Küfürbaz” adlı bölümünde kötü konuşanların sevilmemesi, “Dans Sorumlusu” adlı bölümde arkadaşlarına zor durumlarında destek olma gibi toplumsal değerler yer almaktadır. Bireysel değer olarak, Caillou’nun “Bir, iki, bom” adlı bölümünde dua etmek, “Bay Tamirci” adlı bölümünde yardımseverlik, “Saklanbaç” adlı bölümünde anlayışlı olma, “Ben buldum” adlı bölümde gurur duyma, kendine güven, başarıma gibi değerler bulunurken; Sünger Bob’un “Kuzen Black Jack” adlı bölümünde cesur olma, “Kültür Şoku” adlı bölümde başarıma duygusu gibi bireysel değerler bulunmaktadır. Ailevi değer olarak, Caillou’nun “Caillou Yardım Ediyor” adlı bölümünde kardeşler arasındaki olumlu bağ, “Caillou Bisiklet Sürmeyi Öğreniyor” adlı bölümde aile bireyleri arasındaki yardımlaşma, “Hepsi Bir Günlük Bir İş” adlı bölümde anne-babanın çocuklarını eğitme konusundaki

hassasiyetleri, “Mıknatıs Çılgınlığı” adlı bölümde evde yapılacaklarda aile bireyleri arasında olan dayanışma gibi ailevi değerler yer alırken; Sünger Bob’un hiçbir bölümünde ailevi değere yer verilmemiştir. Bütün bu değerler dışında her iki çizgi filmde de farklı değerler bulunmamaktadır.

Tablo 4: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerde Bulunan İdeolojik ve Kültürel Öğelerin Dağılımı

Kültürel Öğeler	Caillou (n=50)		Sünger Bob (n=40)	
	(f)	%	(f)	%
Var	7	14.0	2	5.0
Yok	43	86.0	38	95.0
İdeolojik Öğeler	Caillou (n=50)		Sünger Bob (n=40)	
	(f)	%	(f)	%
Var	0	0.0	0	0.0
Yok	50	100.0	40	100.0

Tablo 4’te çizgi filmlerde bulunan kültürel ve ideolojik öğelere yer verilmiştir. Caillou’da %14.0 kültürel öğe bulunurken ideolojik öğe bulunmamaktadır (%0.0). Sünger Bob’da da %5.0 oranında kültürel öğe bulunurken ideolojik öğe bulunmamaktadır(%0.0). Kültürel öğe olarak Caillou çizgi filminin “ Bir Nisan Şakası” adlı bölümünde nisan bir şakası,” Meksika Partisi” adlı bölümünde “pinata” denilen kültürel bir öğeden bahsedilmektedir. Sünger Bob’da ise “ Akça Şekerine Dönüşüyor” adlı bölümünde “akça” adı verilen bir ağaçtan bahsedilmektedir.

Tablo 5: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerde Bulunan Senarist, Uyarlayan ve Uzman İncelemesi Dağılımı

Senaristin Adı	Caillou (n=50)		Sünger Bob (n=40)	
	(f)	%	(f)	%
Belirtilmiş	50	100.0	40	100.0
Belirtilmemiş	0	0.0	0	0.0
Uyarlayanın Adı	Caillou (n=50)		Sünger Bob (n=40)	
	(f)	%	(f)	%
Belirtilmiş	0	0.0	0	0.0
Belirtilmemiş	50	100.0	40	100.0
Uzman İncelemesi	Caillou (n=50)		Sünger Bob (n=40)	
	(f)	%	(f)	%
Var	0	0.0	0	0.0
Yok	50	100.0	40	100.0

Tablo 5’te çizgi filmlerin her ikisinde de yer alan senarist adı, uyarlayan adı ve uzman incelemesine yer verilmiştir. Caillou ve Sünger Bob’un incelenen çizgi filmlerin hepsinde senarist adı bulunurken hiç birinde uyarlayan adı ve uzman incelemesi bulunmamaktadır.

Araştırma kapsamında çizgi filmlerin dil-üslup özelliği tablo 6’da gösterilmektedir. Araştırmacılar tarafından “Çizgi filmde Türkçe doğru ve güzel

kullanılmıştır.” maddesi Caillou için % 100.0; Sünger Bob için % 92,5 oranında, “Çizgi filmde kullanılan kelimeler çocukların dil gelişimine uygundur.” maddesi Caillou’da % 100.0, Sünger Bob’da %80.0 oranında, “Çizgi filmde kullanılan kelimeler açık ve anlaşılır şekildedir.” maddesi Caillou’da % 100.0 Sünger Bob’da %100.0 oranında, “ Çizgi filmde argo kelimeler bulunur.” maddesi Caillou’da % 0.0, Sünger Bob’da %25.0 oranında, “Çizgi filmde kullanılan anlatım çocukların yaş gruplarına (48-72 ay) uygundur.” maddesi Caillou’da %100.0 Sünger Bob’da %97.5 oranında, “Çizgi filmdeki dil ve üslup çocuğun yaşantısına uygundur.” maddesi Caillou’da % 100.0 Sünger Bob’da %65.0 oranında, “ Çizgi film çocuğun kelime dağarcığına yeni kelimeler katar.” maddesi Caillou’da %38.0, Sünger Bob’da %32.5 oranında, “Çizgi filmde seviye üzerinde kelime-ifade vardır.” maddesi Caillou’da % 6.0, Sünger Bob’da %7.5 oranında, “Çizgi filmde kullanılan dilde anlatım bozukluğu vardır.” maddesi Caillou’da %4.0, Sünger Bob’da %15.0 oranında, “ Çizgi filmde kullanılan dilin telaffuz biçiminde hata vardır.” maddesi ise Caillou’da %2.0, Sünger Bob’da %12.5 oranında olduğu saptanmıştır.

Tablo 6: Örneklemi Oluşturan Çizgi Filmlerin Dil-Üslup Özelliklerinin Dağılımı

Maddeler	Caillou (n=50)				Sünger Bob (n=40)			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%	(f)	%
1-Çizgi filmde Türkçe doğru ve güzel kullanılmıştır.	50	100.0	0	.0	37	92.5	3	7.5
2-Çizgi filmde kullanılan kelimeler çocukların dil gelişimine uygundur.	50	100.0	0	.0	32	80.0	8	20.0
3-Çizgi filmde kullanılan kelimeler açık ve anlaşılır şekildedir.	50	100.0	0	.0	40	100.0	0	.0
4-Çizgi filmde argo kelimeler bulunur.	0	.0	50	100.0	10	25.0	30	75.0
5-Çizgi filmde kullanılan anlatım çocukların yaş gruplarına(48-72 ay) uygundur.	50	100.0	0	.0	39	97.5	1	2.5
6-Çizgi filmdeki dil ve üslup çocuğun yaşantısına uygundur.	50	100.0	0	.0	26	65.0	14	35.0
7-Çizgi film çocuğun kelime dağarcığına yeni kelimeler katar.	19	38.0	31	62.0	13	32.5	27	67.5
8-Çizgi filmde seviye üzerinde kelime-ifade vardır.	3	6.0	47	94.0	3	7.5	37	92.5
9-Çizgide kullanılan dilde anlatım bozukluğu vardır.	2	4.0	48	96.0	6	15.0	34	85.0
10-Çizgi filmde kullanılan dilin telaffuz biçiminde hata vardır.	1	2.0	49	98.0	5	12.5	35	87.5

Yukarıda verilen verileri birkaç örnekle açıklayacak olursak şunları söylememiz mümkündür;

Örneğin, “Çizgi filmde argo kelimeler bulunur.” maddesi Caillou’nun hiçbir bölümü için geçerli değilken; Sünger Bob’un “Yengecin Rakibi Plankton” adlı bölümde geçen salak, yer cücesi, dalavereci gibi argo kelimeler yer almaktadır. “Çizgi filmdeki dil ve üslup çocuğun yaşantısına uygundur.” maddesi Caillou’nun incelenen bütün bölümleri için geçerlidir. Sünger Bob’da ise yaklaşık olarak yarı yarıya çocuğun yaşantısına uygunluk vardır. “Çizgi film çocuğun kelime dağarcığına yeni kelimeler katar.” maddesi Caillou’nun “Caillou Antartika” adlı bölümünde Antartika ve buzdağı kelimelerini, “Caillou ve Gilbert” adlı bölümde kuru temizleme gibi kelimeleri çocuğun kelime dağarcığına katarken; Sünger Bob’un “Monopoly” adlı bölümünde “kurdeşen,” “Seyyar Hamburgerci” adlı bölümde “dümen çevirmek” gibi yeni kelimeler katmaktadır. “Çizgi filmde seviye üzerinde kelime-ifade vardır.” maddesi Caillou’nun “Büyük Babanın Arkadaşı” adlı bölümünde “kroki”, “gibi seviye üzerinde kelime varken; Sünger Bob’un “Kayıp Şilte” adlı bölümünde “Şilte”, “Squidwart Sevimsiz Hayalet” adlı bölümünde “omurgasız” gibi seviye üzerinde kelime bulundurmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının sıklıkla izledikleri Caillou ve Sünger Bob adlı çizgi filmlerin içerik analizlerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; incelenen çizgi filmlerin konu-plan özellikleri açısından Caillou çizgi filminin Sünger Bob’a göre daha olumlu özelliklere sahip olduğu saptanmıştır. Buna göre Caillou çizgi filminde çocuğun günlük yaşamında karşılaşılabileceği durumlar yer alırken Sünger Bob çocuğun yaşantısına daha uzaktır. Çünkü Sünger Bob çizgi filmi deniz altında geçmektedir. Bu da bir insanın yaşamına uygun olmadığını göstermektedir.

Yapılan araştırmada incelenen çizgi filmlerin içerdiği mesajlara bakıldığında; Caillou çizgi filminde çoğunlukla olumlu mesajlar yer alırken Sünger Bob’da olumlu ve olumsuz mesaj oranı yaklaşık olarak yarı yarıyadır. Olumlu mesaj olarak her iki çizgi filmde de güven duygusu kazandırma, saygı, sorumluluk bilincini geliştirme, arkadaşlık, fedakarlık, bir işi başarma, paylaşma, yardımlaşma, temiz olma, işbirliği, düzenli olma, problem çözme becerisi, karar verme, kurallara uyma gibi olumlu mesajlar bulunmaktadır. Olumsuz mesaj olarak ise Caillou çizgi filminde sadece kıskançlık ve kardeşiyle geçinememe gibi mesajlar yer alırken Sünger Bob çizgi filminde küfür etme, cimrilik, şikayet etme, saldırganlık, çıkar ilişkisi, hile yapmak, kıskançlık gibi mesajlar içermektedir. Christakis ve Zimmerman (2007) yaptıkları çalışmada 2-5 yaş arasında şiddet içeren programlar izleyen erkek çocukların ileriki yıllarda (7-10 yaş) problem davranışlarının artmasında etken olduğunu bulmuşlardır.

Ayrıca izlenen programların çocukların saldırganlık ve şiddet içeren davranışlarını tetiklediği saptanmıştır (Peters ve Blumberg, 2002; Coyne ve Whitehead, 2008). Bu nedenle çocuklar tarafından izlenen programların içeriklerinde olumlu davranış kalıplarının olması gerekmektedir.

İncelenen çizgi filmlerde yer alan toplumsal değerler içerisinde iletişim, empati, saygı, yardımlaşma, kurallara uyma, komşuluk ilişkileri, saygı gibi değerler bulunmaktadır. Bireysel değerler bakımından incelendiğinde her iki çizgi filmde yüksek oranda bireysel değer içermektedir. Bunlar kendine güven, kararlılık, başarı duygusu, sorumluluk bilinci kazanma, empati gibi değerler bulunmaktadır. Ailevi değer açısından bakıldığında Sünger Bob'da bu değere hiç rastlanmamaktadır. Caillou çizgi filminde ise kardeş sevgisi, aile ile olumlu ilişkiler, aile büyüklerine saygı, anne-babanın sözünü dinleme, aile içinde iş bölümü yapma gibi değerlere yer verilmektedir. Her iki çizgi filmde de bu değerler dışında herhangi farklı bir değer yer almamaktadır. Işıtan (2014) yaptığı çalışmasında Caillou çizgi film karakteri ile ilgili resimli öykü kitaplarında işlenen konu, mesaj ve değerlerin okul öncesi dönem çocuklarına uygun olduğunu saptamıştır.

Araştırmacılar tarafından incelenen çizgi filmlerde toplumsal değerlerde olduğu gibi kültürel öğeler, tamamen olmamakla beraber düşük oranda her iki çizgi filmde de yer almaktadır. Çizgi filmlerde yer alan kültürel öğelere örnek verecek olursak; gelenek-görenek, yöresel yemekler, inanç, bir nisan, kültürel oyunlar ve farklı kültürlerle ait dillerdir. İdeolojik öğe bakımından incelendiğinde her iki çizgi filmde de her hangi bir ideolojik öğeye rastlanmamaktadır. İzlenen programlar sayesinde çocuklar çeşitli kültürel değerleri, toplumsal ve cinsiyet rollerini, farklı kültürleri ve kendi kültürlerini öğrenebilmektedirler (Aktaş, 2008; İnanlı, 2009).

Araştırma kapsamında yer alan çizgi filmlerin her ikisinde senarist adı belirtilmiştir. Caillou çizgi filminin senaristi Fransız yazar Christine L'Heureux ve çizer Hélène Desputaux, Sünger Bob çizgi filminin senaristi ise Stephen Hillenburg'dır. Her iki çizgi filmde de uyarlayan adı bulunmamakta ve uzman incelemesi olup olmadığı belirtilmemiştir.

Türkçenin doğru ve güzel kullanımı bakımından incelendiğinde her iki çizgi filmde de kullanılan ifadelerin uygun olduğu görülmektedir. Her iki çizgi filmde de kelimeler açık ve anlaşılırdır. Çocuğun, doğumundan altı yaşına kadar geçirdiği dönem dil gelişimi için kritik dönemdir. Aile, bu dönemde çocuğun dil gelişiminde çok etkili olmaktadır. Çocukların içinde buldukları çevresel uyaranlar onların dil gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Demir, 2011). Ancak, çizgi filmlerde kullanılan kelimeler içerisinde Caillou çizgi filminde

argo kelime yer almazken Sünger Bob çizgi filminde az oranda da olsa argo kelime bulunmaktadır. Okul öncesi dönem dil gelişimi açısından kritik dönem olduğundan kullanılan ifadelerin uygun olması, argo, küfür vb. olumsuz ifadelerin bulunmaması gerekmektedir. Çocuklar yaşamlarının ilk günlerinden itibaren çevrelerindeki sesleri algılamaktadırlar ve bebekliklerinden itibaren içinde yaşadıkları çevrede konuşulan dilin temel yapısını kazanmaya başlamaktadırlar. Çocuklar dili çevresindeki modelleri dinleyip, onları taklit ederek, geri-iletimi algılayarak, düşünce ve deneyimlerini paylaşarak öğrenmektedirler. Bu nedenle çocukların dili kazanmalarında sosyal çevrelerinin yanı sıra çocuklara sunulacak zenginleştirilmiş, uyarıcı nitelikteki dil çevreleri de oldukça önemlidir (Güven ve Bal, 2000).

Okul öncesi dönemde çocuklar çizgi film karakterleriyle özdeşim kurabilmektedirler (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011). Çocukların karakterlerin yerine kendilerini koymak istemelerinin nedenleri arasında gelişim özellikleri, hayal gücü ve yaratıcılıklarının etkisi yüksektir. Yapılan araştırma sonucunda; Caillou çizgi filminin Sünger Bob'a göre çocukların yaşantısına daha uygun olduğu ve gelişimlerine daha fazla katkı sağladığı saptanmıştır. Sünger Bob çizgi filmindeki ana karakterin cinsiyeti net değildir (Carter, 2010). Cinsel kimlik yaşamın ilk yıllarında çocuğun çevresiyle kurduğu etkileşimler sonucunda oluşmaktadır. Çocukların cinsel kimliklerini kazanmaları önemli bir konudur (Dönmezer, 2003). Ancak eğlendirici olması nedeniyle üniversite öğrencileri ve yetişkinler tarafından da izlenmektedir (Conrad, 2009). Bu nedenle okul öncesi dönemden ziyade daha büyük yaş grupları için uygundur.

Baydar, ve diğerleri, (2003) çocuklara yönelik eğitici programların onların gelişimlerine faydalı olduğunu bulmuşlardır. Yaptıkları çalışmada "Benimle oynar mısın?" programının okul öncesi çocukların okula hazırlanmasıyla ilgili bilişsel becerileri ve annelerin ebeveynlik becerileri üzerinde faydalı olduğunu saptamışlardır. Bu nedenle çocuklara yönelik olan programlar alan uzmanları tarafından desteklendiğinde çocuklar için faydalı olmaktadır.

Yukarıda belirtilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Çocukların izledikleri çizgi filmlerin içerikleri tekrar düzenlenebilir.
- Genel olarak bütün çizgi filmlerin çocukların yaş ve gelişim özellikleri bakımından incelenerek yayınlanması sağlanmalıdır.
- Çocuklar kendilerini ana karakter ile özdeşleştirdikleri için bu karakterlerin verdikleri mesajların genellikle olumlu olması gerekmektedir.

- Ailelerin çocuklarıyla çizgi film izlerken daha fazla vakit geçirmeleri ve çocuklarının yaş ve gelişim seviyelerini dikkate alarak çizgi filmlerin seçiminde titiz davranmaları önerilmektedir.
- Okul öncesi eğitimcileri ve aileler çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirilmelidirler.
- Ailelerin çizgi filmlerin izlenme sürelerini denetim altında tutmaları önerilir.
- Aile içinde çizgi film izleme konusunda belli kuralların olması ve bu kurallara uyulmasına dikkat edilmesi önerilir.

KAYNAKLAR

- Akman, B., Yagan, S., Ozer, G., Kaya, A., Zorlu, G. ve Sahillioglu, D. E. (2011). Caillou: A Cartoon All Children Admire. *ICERI2011 International Conference of Education, Innovation Held in Madrid, Spain, 14-16 November 2011*, p.687. Retrieved from: <http://www.library.iated.org/down.doc>, *ICERI2011TOC*.
- Aral, N., Ceylan, R. ve Bıçakçı, M.Y. (2011). Çocukların Televizyon Seyretme Alışkanlıklarının Yaş ve Cinsiyete Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 489-498.
- Aktaş, H. (2008). *Çocuk Televizyonlarının Eğitim ve Eğlendirme Özelliklerinin Çocuğun Gelişimine Etkisi Digi Türk Baby TV Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aktürk, Z.ve Acemoğlu, H. (2012). *Tıbbi Araştırmalarda Güvenilirlik ve Geçerlilik*. *Dicle Tıp Dergisi*, 39 (2), 316-319.
- Baydar, N., Gökşen, F., Kağıtçıbaşı, Ç. ve Küntay, A. (2003). Benimle Oynar Mısın? "Programı etkinlik araştırması Anne Çocuk Eğitim Vakfı Araştırmaları. 10.01.2014 tarihinde <http://www.acev.org/kaynaklarimiz/arastirmalarimiz-ve-yayinlarimiz> adresinden erişildi.
- Büyükoztürk, Ş. Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Carter, A.C. (2010). *Constructing Gender And Relationships İn Spongebob Squarepants: Who Lives İn A Pineapple Under The Sea?* Master of Art Thesis Department of Communication. University of South Alabama College of Arts and Sciences.
- Chen, CY. (2009). *The Study of Learning Behavior Influence on Elementary School Students by Watching "SpongeBob SquarePants " - A Case Study of Third to Sixth Graders in Sindian Elementary School*. Masters of Thesis Department of Journalism. etd-0820109-142658.pdf. http://libetd.shu.edu.tw/ETD-db/ETD-search/view_etd?URN=etd-0820109-142658. (Erişim Tarihi: 18.06.2012).
- Conrad, E. (2009). Social Mores and SpongeBob Squarepants. 06.18.2012 <http://webpages.shepherd.edu/ECONRA01/portfolio/spongebobFI-NAL.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.06.2012).
- Coyne, S.M. ve Whitehead, E. (2008). Indirect Aggression in Animated Disney Films. *Journal of Communication*, 58 (2), 382-395.

- Christakis, D.A. ve Zimmerman, F.J. (2007). Violent Television Viewing During Preschool Is Associated With Antisocial Behavior During School Age. *Pediatrics*, 120 (5), 993-999.
- Demir, S.(2011). Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi ve Sorunları, *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1 (1), 38-49.
- Dönmezer, İ. (2003). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Güven, N. ve Bal, S. (2000). Dil Gelişimi ve Eğitim. 0-6 yaş Dönemindeki Çocuklar İçin Destekleyici Etkinlikler. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- İşıtan, S. (2014). Caillou Çizgi Film Karakteri İle İlgili Türkçe Resimli Öykü Kitaplarının Biçimsel ve İçerik Özelliklerinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 13(1), 191-204.
- İnanlı, M. (2009). *Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Sözel Şiddet ve Antisosyal Sözcükler İçerme Durumunun İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lillard, A.S. ve Peterson, J. (2011). The Immediate Impact of Different Types of Television on Young Children's Executive Function. *Pediatrics*, 128 (4), <http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2011/09/08/peds.2010-1919>. (Erişim Tarihi: 10.02.2014)
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik Ve Çizgi Filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48), 281-297.
- Peters, K.M. ve Blumberg, F.C. (2002). Cartoon Violence: Is It as Detrimental to Preschoolers as We Think? *Early Childhood Education Journal*, 29 (3) ,143-148.
- Piedmont Child Care Center Newsletter (2012). "Mindful Television Watching". 20.01.2014 tarihinde http://www.piedmontchildcare.org/uploads/Jan_2012_Newsletter.pdf. adresine erişildi.
- Rideout, V. J., Vandewater, E.A. ve Wartella, E.A. (2003). Zero to Six. Electronic Media İn The Lives Of Infants, Toddlers And Preschoolers. A Kaiser Family Foundation Report. The Kaiser Family Foundation's website 08.02.2014. tarihinde www.kff.org. adresinden erişildi.
- Tümkan, F. (2007). Televizyondaki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi. *KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Milli Eğitim Dergisi*, 1, 65-88. <http://talimterbiye.mebnet.net/Dergi/4.pdf>. (Erişim Tarihi: 25.12.2013).

- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitelikte bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6 (24), 543-559.
- Ünal, N. ve Durualp, E. (2012). Televizyonun okul öncesi çocukla üzerindeki etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 93-104.
- Ünver, T.(2002). “Bir Popüler Kültür Ürünü: Çizgi Film Pokemon”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yaşar, M. ve Paksoy, İ. (2011). Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 279-298.